

พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย: จุดอ่อนและวิธีแก้ไข*

วัชร งามจิตรเจริญ**

บทคัดย่อ

การทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์แม้อาจมองต่างกันไปตามมุมมองที่ต่างกัน แต่อาจกล่าวได้ว่า พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมายค่อนข้างมาก จุดอ่อนคือสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมายมีทั้งจุดอ่อนภายในวงการสงฆ์และภายนอกวงการสงฆ์ จุดอ่อนภายในวงการสงฆ์ที่สำคัญ เช่น ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ต้องประสิทธิภาพ โครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ และการขาดการปฏิบัติด้านจิตภาวนา และจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์ที่สำคัญ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไป ชาวบ้านไม่เข้ามามากกับดูแลคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด องค์กรภาครัฐไม่มีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยพัฒนาและควบคุมดูแลพระสงฆ์

วิธีแก้ปัญหาคือจุดอ่อนภายในวงการสงฆ์ที่สำคัญ เช่น การพัฒนาระบบการศึกษาและจิตภาวนาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ การคัดเลือกและพัฒนาความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของพระอุปัชฌาย์ การปรับปรุงโครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนวิธีแก้ปัญหาคือจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์ที่สำคัญ เช่น การให้ชาวบ้านหรือชุมชนช่วยดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ และการให้องค์กรภาครัฐและเอกชนช่วยดูแลความประพฤติของพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนั้น การศึกษายังพบอีกว่า เพื่อให้วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวมีความเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีการแก้ปัญหานั้นควรใช้แนวทางหรือกลยุทธ์ที่สนับสนุนการแก้ปัญหาคือการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ เช่น การใช้กลยุทธ์ดำเนินการให้ครอบคลุม ๔ ด้านตามหลักสัมมปปธาน ๔ การอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย และการใช้บังคับพระวินัยและกฎหมายรวมทั้งการลงโทษอย่างจริงจัง

คำสำคัญ : พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย, จุดอ่อนและวิธีแก้

* จากงานวิจัยเรื่อง “พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย: จุดอ่อนและวิธีแก้ไข” ของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙

** ป.ธ. ๙, พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ศษ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, M.A. (Philosophy) Delhi U., อ.ด. (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ปรัชญา และวรรณคดีอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

Though monks' infringements of discipline and law may be viewed from various different perspectives, the fact remains that the number of cases of infringements are rather large. The causes or factors by virtue of which monks infringe discipline and law exist both within and without the Sangha. The important internal factors are, for instance, the inefficient educational system of the Sangha, the inefficacious administrative structure and system, and the lack of mental cultivation. The external factors include, for instance, the changing social conditions, the absence of close monitoring by the community, and the lack of efficient governmental mechanism for developing and overseeing monks.

The solutions to the internal problems consist in, for example, the development of the educational system and mental cultivation of the Sangha, the selection and development of the knowledge and efficiency of the preceptors, and the improvement of the structure and system of the sangha administration. The solutions to the external ones consist in, for instance, the participation of people or the community in monitoring monks' behaviors, and joint efforts between governmental and private organizations' in overseeing monks' affairs in a more efficient way.

The study also finds that the efficiency of these solutions may be strengthened if they are carried out strategically, for example, in accordance with the four-dimension strategy based on the principle of the Four Right Efforts (Sammappadhāna), the cooperation of all people and sectors, the strict enforcement of the discipline and the law, including serious punishment.

Key words : monks' infringements of discipline and law, causes and solutions

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาถือกันว่าเป็นบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติชอบควรแก่การกราบไหว้เพราะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยมีพระวินัยเป็นกฎระเบียบและแนวทางสำหรับการปฏิบัติและการดำเนินชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระสงฆ์โดยทั่วไปยังเป็นปุถุชนจึงปรากฏว่ามีพระสงฆ์ที่ทำผิดพระวินัยหรือแม้กระทั่งกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองมาตลอดตั้งแต่ครั้งพุทธกาลตราบจนปัจจุบัน

ในครั้งพุทธกาล พระสงฆ์บางรูปทำผิดพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เช่น หลังจากพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ห้ามพระภิกษุเสพเมถุนธรรมแล้ว ปรากฏว่าพวกภิกษุวัชชีบุตรยังพากันเสพเมถุนธรรม (วิ.ม. ๑/๔๓/๓๑-๓๒) ในทำนองเดียวกัน พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ทำผิดปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ซึ่งห้ามพระภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้โดยลักห่อผ้าของช่างย้อม (วิ.ม. ๑/๙๐/๗๙)

นอกจากการทำผิดพระวินัยแล้ว พระสงฆ์บางรูปยังทำผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย ดังกรณีพระธัญญกุมการบุตร ผู้เป็นต้นบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ในเรื่องนี้พระธัญญกุมการบุตรได้อ้อเอาไม้หลวงที่เก็บไว้ซ่อมแปลงเมืองไปสร้างกุฏิไม่ได้โดยอ้างว่าพระเจ้าแผ่นดินคือพระเจ้าพิมพิสารพระราชทานให้แล้ว เพราะพระเจ้าพิมพิสารตรัสไว้ตอนเสด็จเถลิงถวัลยราชย์ใหม่ๆ ว่า ถวายหญ้า ไม้ และน้ำแก้วนพราหมณ์ พระเจ้าพิมพิสารไม่ทรงเอาโทษเพราะเห็นแก่ผ้ากาสาวพัสตร์ พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องนี้จึงทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เพื่อไม่ให้พระสงฆ์ทำผิดอีก (วิ.ม. ๑/๘๖-๘๘/๗๕-๗๙)

การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์บางอย่างจึงเป็นการทำผิดกฎหมายด้วยเนื่องจากการกระทำที่กฎหมายบ้านเมืองห้ามกระทำเช่นเดียวกัน นั่นคือ การกระทำที่ชาวบ้านทั่วไปทำได้แต่ไม่สมควรสำหรับพระสงฆ์ผู้เป็น

นักบวช เป็นการกระทำที่ชาวบ้านติเตียน จะเป็นการกระทำที่พระวินัยห้ามพระสงฆ์ทำ แต่รัฐหรือบ้านเมืองไม่ได้ห้าม หากพระสงฆ์ทำ ก็ผิดพระวินัยเพียงอย่างเดียว เช่น ภูตคามสิกขาบทห้ามพระภิกษุพราภุตคามคือต้นไม้ยืนต้นและหญ้าเขียวสด เพราะชาวบ้านตำหนิเนื่องจากเชื่อว่าต้นไม้มีชีวะ (วิ.ม. ๒/๘๙-๙๐/๒๗๗-๒๗๘) แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ชาวบ้านก็ไม่ควรทำ ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตทำ ก็ผิดเหมือนกันเพราะเป็นการทำผิดกฎหมายที่รัฐบัญญัติไว้ ซึ่งส่วนใหญ่การกระทำที่ผิดกฎหมายมักผิดพระวินัยด้วย เช่น ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ซึ่งห้ามพระภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ และปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ซึ่งห้ามพระภิกษุฆ่ามนุษย์แม้แต่ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ที่ห้ามพระภิกษุอดูดอดตมนุสสรธรรม ก็อาจผิดกฎหมายได้หากเข้าข่ายหลอกลวงประชาชน

อย่างไรก็ตาม การกระทำบางอย่างอาจผิดกฎหมายแต่ไม่ผิดพระวินัยดังจะเห็นได้จากตัวอย่างสมัยปัจจุบัน เช่น หากพระสงฆ์หรือทำลายหรือบุรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานภายในวัดที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้โดยไม่ขออนุญาต จะมีความผิดตามกฎหมาย หรือหากพระสงฆ์ไม่ไปเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารเกณฑ์ ก็จะไม่มีความผิดตามกฎหมาย ซึ่งความผิดเหล่านี้ไม่ใช่ความผิดทางพระวินัย เพราะพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้และไม่เข้าข่ายที่จะอนุโลมเข้ากับสิกขาบทที่มีอยู่แต่เดิม

ในปัจจุบัน การทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ในทำนองเดียวกับครั้งพุทธกาลก็ยังคงมีอยู่ดังจะเห็นได้จากข่าวการกระทำผิดของพระสงฆ์ที่ปรากฏในสื่อต่างๆ แม้แต่พระเถระผู้ใหญ่หรือพระสงฆ์ที่ทรงสมณศักดิ์และเป็นพระสังฆาธิการที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ก็ยังคงปรากฏว่าได้ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย เช่น พระภิกษุระดับพระราชาคณะรูปหนึ่งซึ่งมีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะเขตแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ ได้แต่งกายเลียนแบบฆราวาส สวมวิกผม ไปดื่มเหล้าในสถานเริงรมย์ และ

พระครูเจ้าคณะตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีแต่งกายเลียนแบบทหารบกยศพันเอก ขั้บรถเก่งไปค้างแรมที่บ้านหลังหนึ่งโดยมีสตรีสาวไปค้างแรมด้วย (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ๒๕๔๔, ๕๑) ซึ่งการกระทำเหล่านี้มีทั้งผิดพระวินัยและผิดกฎหมายบ้านเมือง

เมื่อเกิดกรณีหลวงปู่เณรคำเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พระไพศาล วิสาโล ก็ได้กล่าวถึงปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระสงฆ์ไว้ว่า

พฤติกรรมอย่างเณรคำเกิดขึ้นมาโดยตลอดกับวงการพระในเมืองไทยในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา...เรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของคณะสงฆ์ในเชิงโครงสร้าง แต่ก่อนเรามักจะมองว่า นี่เป็นปัญหาตัวบุคคล แต่ที่ผ่านมามีปัญหาแบบนี้เกิดขึ้นเยอะมาก ถึงแม้ส่วนใหญ่จะไม่เด่นดังเท่าเณรคำ หรือไม่มีวิธีการที่ออกอาจอย่างเณรคำ ก็เลยไม่เป็นข่าวเท่าไรแต่เมื่อมันมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันก็ฟ้องอยู่ในตัวว่า นี่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เฉพาะของคณะสงฆ์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับฆราวาส คือ ฆราวาสก็ปล่อยปละละเลยให้มีพระอลัชชีเกิดขึ้นมากมาย (ระวังถึงจุดเสื่อม! ‘พระไพศาล’ เตือนจากกรณี ‘สมิคำ’, ๒๕๕๖)

ดังนั้น การทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ในปัจจุบันจึงจะมีมากยิ่งขึ้นเนื่องจากสภาพการณ์หรือสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบันมีลักษณะสนับสนุนให้พระสงฆ์ทำผิดมากกว่าแต่ก่อน เช่น สังคมปัจจุบันเป็นสังคมบริโภคนิยมที่เต็มไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดกิเลส “วัดซึ่งเคยอยู่กับระบบธรรมชาติ วัดซึ่งเคยอยู่กับบ้าน บ้านซึ่งคุมวัด วัดคุมบ้าน วัดเป็นแบบอย่างของชาวบ้าน ปัจจุบันนี้วัดเดินตามบ้าน บ้านมีโทรทัศน์ วัดก็มีโทรทัศน์ บ้านมีตู้เย็น วัดก็มีตู้เย็น บ้านมีเครื่องปรับอากาศ วัดก็มีเครื่องปรับอากาศ เพราะเราไม่ได้พิจารณาพระวินัยถึงเนื้อหาสาระ” (ส.ศิวัรักษ์, ๒๕๓๗ก, ๑๒-๑๓)

ส.ศิวัรักษ์ (๒๕๓๗, ๑๒) ชี้ให้เห็นสภาพของสังคมและวัดในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปจากสมัยก่อนมีส่วนทำให้พระสงฆ์ประพฤติผิดพระวินัย โดยกล่าวว่า

ยิ่งเมื่อลัทธิบริโภคนิยมเข้ามาถึงวัด ไม่มีการห้ามปรามในเรื่องการดูโทรทัศน์ แล้วจะป้องกันการกำเริบของราคะจริตได้หรือ แม้เพียงแต่ตอนดูโฆษณาขายผ้าอนามัยและยาสระผม พระเณรหนุ่มๆ ที่ไม่เคยปลงอสุภกรรมฐานจะเกิดอาการกำหนัดขึ้นมาหรือไม่ ยิ่งเข้าหนังโป๊ไปดูทางวิดีโอได้ด้วย ยิ่งไม่ช่วยให้ต้องอาบติลังงาที่เสกแม้จนปาราชิกง่ายๆ ดอกหรือ ยิ่งนอนกันมิดชิดด้วยแล้ว ย่อมทำความชั่วได้ง่าย แถมตามวัดก็ไม่มีใครดูแลใคร การกินข้าวค่าอย่างเปิดเผย จึงมีอย่างหนาตา ในหลายต่อหลายวัด การดูหมอลำเสนาห์และละครละครเร่กับผู้หญิงสองต่อสองก็มาก...ยิ่งบัญชีที่พระฝากกันตามธนาคารนั้น ไม่เห็นเป็นผิดกันเลยหรือ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องเอ่ยถึงการที่ปลุกเสกวัตถุมงคลต่างๆ ที่ถวาย เกจิอาจารย์กันทีละเป็นหมื่นๆ บาท

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่โดยเฉพาะความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยโดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้พระสงฆ์ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสมณสาธูปจนถึงทำผิดพระวินัย เช่น พระสงฆ์ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) จีบผู้หญิง (พัชดา พันธนะบุญ, ๒๕๕๓, ๕๔) ซึ่งเข้าข่ายการทำผิดสังฆาติเสสิกขาบทข้อห้ามเกี้ยวหญิง

จากที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า เรื่องพระสงฆ์ทำผิดพระวินัยปรากฏมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน การทำผิดพระวินัย

นั้นพระสงฆ์แต่โบราณก็ทำ การทำผิดพระวินัยเกิดจากการกระทำที่ไม่สมควรของพระสงฆ์ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ถือปฏิบัติเพื่อจะได้ไม่ทำผิดอีกพระสงฆ์ต่างก็ยึดถือพระวินัยมาจนปัจจุบัน แต่ทว่าแม้มีพระวินัยอยู่ในปัจจุบันพระสงฆ์ที่ละเมิดพระวินัยกลับเป็นพระสงฆ์ใหญ่ที่มีผู้เอาใจใส่ดูแลน้อยกว่าพระสงฆ์ลูกวัดที่มีพระสงฆ์ผู้ใหญ่ดูแลควบคุมอยู่ใกล้ชิด จึงมักปรากฏว่าพระสงฆ์ทำผิดพระวินัยซึ่งบางครั้งก็เป็นเรื่องร้ายแรง ทำให้ประชาชนที่ไม่ศรัทธาอยู่แล้วใช้เป็นข้อโจมตีศาสนา ส่วนประชาชนที่ศรัทธาก็เสื่อมศรัทธาลงเรื่อยๆ คนรุ่นใหม่ที่ได้รับข่าวสารแต่ในทางร้ายก็ไม่เห็นว่าเป็นศาสนาเป็นสิ่งที่ควรสนใจศึกษา นอกจากพระสงฆ์จะทำผิดพระวินัยแล้ว พระสงฆ์ในปัจจุบันยังทำผิดกฎหมายด้วย การทำผิดเช่นนี้แม้หน่วยงานและบุคคลอาจไม่ดำเนินการทางกฎหมายกับพระสงฆ์ แต่ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์ไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งก็ทำให้เกิดการโจมตีเช่นเดียวกับการทำผิดพระวินัย จึงเห็นควรศึกษาจุดอ่อนและเสนอวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๒. สภาพการณ์ของการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทย

สภาพการณ์การทำผิดของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันอาจแบ่งเป็นสภาพการณ์ของการทำผิดพระวินัยและสภาพการณ์ของการทำผิดกฎหมายดังต่อไปนี้

๒.๑ สภาพการณ์ของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทย

สำหรับการกระทำที่ผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เราอาจวิเคราะห์สภาพการณ์หรือสภาพปัญหาของการกระทำความผิดเหล่านั้นเพื่อประกอบการหาวิธีการแก้ปัญหาต่อไปโดยอาจจำแนกสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดจากการกระทำผิดของพระสงฆ์ได้ดังนี้

๑) ปริมาณหรือจำนวนการเกิดขึ้นของการกระทำผิดพระวินัยซึ่งบางกรณีเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วยของพระสงฆ์ในสังคมไทยอยู่ในระดับค่อนข้างมากเพราะหากพิจารณาจากข่าวสารที่ปรากฏทางสื่อต่างๆ จะพบว่ามิให้พบเห็นอยู่เสมอเป็นระยะๆ ซึ่งหากรวมเอาการกระทำผิดที่ไม่ปรากฏเป็นข่าวหรือยังไม่มีผู้พบเห็นด้วย ก็จะมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้เรื่อยไปโดยไม่มีการปรับปรุงแก้ไข จำนวนการกระทำผิดก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะพระสงฆ์ที่ทำผิดแล้วยังไม่ถูกลงโทษก็จะได้ใจ ถ้าทำผิดมากขึ้น หรือพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่บวชเข้ามาภายหลังเห็นพระสงฆ์รุ่นเก่าทำเช่นนั้นได้ก็อาจเลียนแบบเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

ดร.อำนาจ บัวศิริ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้บรรยายเรื่อง “พระที่ทำลายศาสนา : จะทำอะไร ใครจะจัดการ” ในการเสวนาทางวิชาการที่จัดขึ้นโดยศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓ โดยในเอกสารประกอบการบรรยายมีความตอนหนึ่งได้กล่าวถึงสถิติการประพฤติมิชอบของพระสงฆ์ที่ปรากฏเป็นข่าวว่า ในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๒ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ มีข่าวปรากฏเกี่ยวกับเรื่องพระสงฆ์ประพฤติมิชอบอยู่จำนวน ๕๓ เรื่อง เช่น “เจ้าคณะขอนแก่นยกยอกเงินวัดพนันบอล-หวย” (คมชัดลึก ๒๐ พ.ค. ๕๒) “ตร.บุกจับดูพระมั่วสุเมสพยาบ้า” (ข่าวสด, ๑๘ พ.ค. ๕๒) “พระไล่เริงทะเลอาบแดด นอนหาด พายคายัค ที่ จ.ตราด” (เดลินิวส์, ๓๐ พ.ค. ๕๓) (อำนาจ บัวศิริ, ๒๕๕๓, ๑)

นอกจากนั้น หากดูจากสถิติเปรียบเทียบการดำเนินการพระภิกษุสามเณรที่มีอาจารย์ไม่สมควรแก่สมณวิสัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๒ ซึ่งเป็นข้อมูลจากส่วนคุ้มครองพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ก็จะพบว่ามียาจำนวนพระภิกษุสามเณรที่ถูกลงโทษจำนวนมาก

ตารางที่ ๑ สถิติเปรียบเทียบการดำเนินการพระภิกษุสามเณรที่มีอาชาระไม่สมควรแก่สมณวิสัยในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๒

อาชาระ	ปี ๒๕๔๘	ปี ๒๕๔๙	ปี ๒๕๕๐	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒	รวม
ถวายคำแนะนำ	๒๓๓	๑๕๗	๒๓๗	๒๒๙	๒๒๒	๑,๐๗๘
เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ภาคทัณฑ์	๑๖๘	๕๘	๒๓	๗๓	๑๐๕	๔๒๗
เจ้าคณะผู้ปกครองสั่งให้กลับสังกัดเดิม	๖	๑	๒๑	-	-	๒๘
เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพิสูจน์ปัสสาวะ (กรณียาเสพติด)	๑๐	-	-	-	-	๑๐
เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ดำเนินการ ให้ลาสิกขา	๗๒	๓๖	๗	๕๓	๔๕	๒๑๓
ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดี (กรณีปลอมบวช)	๒๔	๑๓	๒	๔	๓	๔๖
รวม	๕๑๓	๒๖๕	๒๙๐	๓๕๙	๓๗๕	๑,๘๐๒

ที่มา : อำนาจ บัวศิริ, ๒๕๕๓, ๑๘

จากสถิติดังกล่าวนี้ การประพฤติดีหรือเลวหรือไม่เหมาะสมกับเพศสมณะมีจำนวนมาก เพราะเมื่อหักลบกรณี ที่ ๖ ที่เป็นการปลอมบวช ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่การกระทำของ พระสงฆ์จริงออกแล้ว จะเหลือกรณีการกระทำไม่สมควรแก่ สมณวิสัยในลักษณะต่างๆ ที่ทำให้ถูกลงโทษหนักเบาต่าง กันไปจำนวน ๑,๗๕๖ กรณี

อย่างไรก็ตาม ดร.อำนาจ บัวศิริ เห็นว่า แม้จะ ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีเหตุการณ์ที่พระสงฆ์ประพฤติไม่เหมาะสม เกิดขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงปริมาณและจำนวนครั้งที่เกิดขึ้น ในแต่ละปี จะพบว่า มีพระสงฆ์ที่ปรากฏเป็นเรื่องราวขึ้นมา ไม่ถึงร้อยละ .๓๓๖ ของพระสงฆ์ที่มีอยู่ทั่วประเทศ กล่าว คือ ข้อมูลจากส่วนคุ้มครองพระพุทธศาสนา ในปี ๒๕๕๒ ระบุว่า มีพระสงฆ์ที่มีอาชาระไม่สมควรแก่สมณวิสัย ๓๗๕ รูป

และมีเรื่องร้องเรียนมาทางจดหมายและโทรศัพท์อีก ๔๖๕ เรื่อง รวมทั้งสองกรณีที่เกิดขึ้น (โดยคิดประมาณนับเป็น จำนวนพระ) ได้ ๘๔๐ รูป/เรื่อง จากพระสงฆ์ทั้งหมดทั่วประเทศ ๒๕๐,๐๐๐ รูป (ที่มา : ส่วนคุ้มครองพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓) แต่แม้จะดูไม่มากเมื่อเทียบกับพระสงฆ์ทั้งหมด พวกเราชาวพุทธก็ไม่ต้องการให้มีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น แม้แต่สักรายเดียว ดร.อำนาจ บัวศิริ จึงเห็นว่า ควรจะร่วมกัน หามาตรการหรือแนวทางป้องกันไม่ให้มีเรื่องเช่นนั้นเกิดขึ้น อีกต่อไป หรือถ้าจะมี ก็ขอให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็น ไปได้ (อำนาจ บัวศิริ, ๒๕๔๓, ๒)

ในการประเมินสถานการณ์การทำผิดพระวินัยของ พระสงฆ์ไทยว่ามีจำนวนมากหรือน้อยเพียงไรนั้นจึงอาจ มองต่างกันได้หลายมุมมอง เช่น ถ้าดูจากข่าวที่ปรากฏอยู่

เรื่อย ๆ ตามสื่อต่างๆ ก็อาจมองได้ว่ามาก ดังที่พระเทพเวทีซึ่งปัจจุบันคือพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวแสดงความเห็นไว้ว่า “เวลานี้เราได้ยินข่าวร้ายเกี่ยวกับความเสียหายของพระสงฆ์มากมายในช่วง ๓-๔ ปีนี้มีข่าวต่อเนื่องกันมาไม่ขาดสาย ขึ้นพาดหัวหนังสือพิมพ์เรื่อย” (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๖, ๑๑) แต่พระเทพเวทีก็ชี้ให้เห็นว่า การที่ดูว่ามีการทำผิดมากสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเสนอข่าวที่นิยมเสนอข่าวร้ายอย่างข่าวการทำผิดของพระสงฆ์โดยชอบพาดเป็นหัวข่าวหน้าหนึ่ง ส่วนข่าวดีคือข่าวเกี่ยวกับการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กลับไปซุกซ่อนอยู่ในคอลัมน์เล็กๆ ข้างในที่แทบไม่มีใครมองเห็น (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๖, ๑๓-๑๔) แต่ถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ที่มีอยู่จำนวนมาก การทำผิดดังกล่าวก็อาจดูว่ามีปริมาณไม่มากนัก

นอกจากนั้น หากมองจากจำนวนบทบัญญัติในพระวินัยที่มีอยู่มากมายหลายร้อยข้อซึ่งหลายข้อเป็นความผิดที่สังคมไม่รู้และไม่รังเกียจทำให้ไม่มีการลงโทษและไม่เป็นข่าวและจำนวนพระสงฆ์ที่มีจำนวนมากในประเทศไทย เราอาจกล่าวได้ว่า ปริมาณหรือจำนวนของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ต้องมีจำนวนมากแน่นอน เพราะเป็นการยากที่พระสงฆ์จำนวนมากจะหลีกเลี่ยงการทำผิดบทบัญญัติจำนวนมากภายในสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงต่างจากสมัยพุทธกาลไปมาก ดังที่พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญฺโญ) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และเลขาธิการแม่กองบาลีสนามหลวง ให้ความเห็นไว้ว่า การทำผิดของพระสงฆ์เป็นเรื่องปกติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล แต่การทำผิดในปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพการณ์สมัยใหม่ (พระศรีคัมภีรญาณ, สัมภาษณ์) ดังนั้น ปัญหาการทำผิดพระวินัยจึงไปอยู่ที่ระดับความรุนแรงของการทำผิดพระวินัยมากกว่าเพราะการทำผิดพระวินัย

ที่รุนแรงจะมีผลต่อความมั่นคงของพระศาสนาและความสงบสุขของสังคม

ดร.สมชาย สุรชาติริ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ก็มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์มีมาตลอดเวลาดังแต่อดีตถึงปัจจุบัน トラบใดที่ยังมีพระสงฆ์ก็ต้องมีการทำผิดพระวินัยเป็นเรื่องธรรมดา ปัจจุบันมีการทำผิดในหลายระดับ มีทั้งทั่วไปและร้ายแรง แต่ส่วนมากเป็นการทำผิดทั่วไปที่ไม่ร้ายแรง เช่น การปกหลังรับบิณฑบาตเป็นการทำผิดคำสั่งคณะสงฆ์และผิดพระวินัย ซึ่งการทำผิดนี้เกิดเพราะชาวบ้านสมัยใหม่ต้องเร่งรีบในการไปทำงานจึงเกิดอาชีพรวยอาหารบิณฑบาตที่ทำให้พระสงฆ์มาปกหลังหรือรับบิณฑบาต (สมชาย สุรชาติริ, สัมภาษณ์)

ในประเด็นเรื่องปริมาณหรือจำนวนการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ปัจจุบันว่าเพิ่มมากขึ้นกว่าสมัยก่อนหรือไม่ พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สณฺญโต) ประธานศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า ความรุนแรงของการทำผิดพระวินัยในสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบันมีลักษณะเดียวกัน มีความใกล้เคียงกัน เพียงแต่ขอบข่ายกว้างขึ้น วิธีการที่จะกระทำความผิดพระวินัยหรือกฎหมายในปัจจุบันจะกว้างขึ้น มีความต่างในขอบเขตเชิงปริมาณ ความถี่คิดเป็นร้อยละของการทำผิดในปัจจุบันไม่มั่นใจว่าจะมากขึ้น เพราะปัจจุบันสามารถเข้าไปตรวจสอบได้มากขึ้น เพราะคนกล้ามากขึ้น และมีสื่อหรือเครื่องมือตรวจสอบที่ไปได้ทั่วทุกที่ พระสงฆ์ทำผิดจับได้ทันที เช่น กล้องโทรศัพท์ก็ถ่ายได้แล้วเอามาออกสื่อฟ้องสังคม ทำให้ดูเหมือนมีการทำผิดมากขึ้นกว่าสมัยก่อนก็เป็นได้ สมัยก่อนอาจมีมากแต่ไม่มีสื่อฟ้อง จึงดูเหมือนน้อยปริมาณจึงดูเหมือนมากขึ้น เพราะเข้าไปตรวจสอบได้มากขึ้น แต่ในความเป็นจริงไม่แน่ว่าจะมากขึ้นจริง (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์)

จากที่อภิปรายมาจึงอาจสรุปได้ว่า หากกล่าวอย่างง่าย ๆ การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์มีจำนวนค่อนข้างมาก แต่ถ้าเน้นการทำผิดที่ปรากฏเป็นข่าวหรือที่ชาวบ้านติเตียน การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยมีปริมาณปานกลางหรือมีจำนวนไม่ถึงกับมากนักเมื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ที่มีอยู่จำนวนมากพอสมควร แต่การทำผิดดังกล่าวแม้อาจบอกได้ว่าไม่มากนักแต่ก็มีความสำคัญที่เราไม่ควรมองข้ามโดยเฉพาะการทำผิดพระวินัยที่ร้ายแรงเพราะแม้ไม่มากนักแต่ก่อให้เกิดความเสียหายมาก

๒) ระดับความรุนแรงของการกระทำที่ผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยอาจมองได้หลายแง่มุมแต่ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าอยู่ในระดับน้อยหรือไม่มากหากพิจารณาจากเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวเพราะการกระทำผิดที่ผิดพระวินัยร้ายแรงเช่นปาราชิกอย่างการเสกเมณฑหรือที่ผิดกฎหมายซึ่งมีโทษสูงอย่างการฆ่าและการข่มขืนด้วยมีไม่มากนัก ส่วนมากการกระทำผิดที่เป็นข่าวมักจะเป็นการกระทำผิดที่ไม่รุนแรงอย่างการดื่มสุรา การเรียไร และการทะเลาะวิวาท

พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส และเลขานุการเจ้าคณะภาค ๒ ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า การทำผิดอย่างร้ายแรงของพระสงฆ์มีน้อย ถ้ามีมาก คงอยู่ไม่ได้แล้ว แต่ที่ดังเพราะข่าวชอบลง พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังทำดีอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้การทำผิดร้ายแรงของพระสงฆ์จะมีน้อย แต่การทำผิดดังกล่าวจะว่าไม่ร้ายแรงก็ไม่เชิงเพราะแม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ก็เกิดความเสียหาย (พระราชวรเมธี, สัมภาษณ์)

พระศรีศักรวิบูลย์ก็มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า ความผิดที่พบหรือเป็นข่าวส่วนมากเป็นการทำผิดเกี่ยวกับผู้หญิงและเงิน ซึ่งเข้าข่ายอาบัติปาราชิก เป็นอาบัติหนัก เป็นความผิดที่ชาวบ้านสนใจ ส่วนความผิดอื่นชาวบ้านหรือสื่อไม่รู้ ไม่สนใจ ซึ่งบางครั้งเป็นการอวดอุตริ

มนุสสรธรรมแต่ชาวบ้านกลับชอบ เห็นว่าน่าศรัทธา (พระศรีศักรวิบูลย์, สัมภาษณ์) การทำผิดที่มีผลต่อพระศาสนาและสังคมจึงเป็นการทำผิดที่รุนแรงคือเป็นอาบัติหนักซึ่งไม่ปรากฏบ่อยนัก แต่ข้อที่น่าสังเกตคือการอวดอุตริมนุสสรธรรมเป็นอาบัติหนักคือปาราชิกกรณีไม่มีคุณวิเศษเช่นนั้นจริงหรือเป็นอาบัติเบาคือปาจิตตยกรรมมีคุณวิเศษจริงแต่ชาวบ้านกลับชอบไม่ค่อยคิดว่าเป็นอาบัติ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีความชื่นชอบในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และการอวดอุตริมนุสสรธรรมไม่ใช่ความผิดที่ชัดเจนอย่างกรณีการฆ่าคนหรือการมีเพศสัมพันธ์ดังจะเห็นได้จากกรณีเณรคำที่มีการอวดอุตริมนุสสรธรรมอย่างโจ่งแจ้งแต่ชาวบ้านกลับชอบ ไม่มีใครฟ้องร้องเอาความ

ดร.สมชาย สุธาตรี ก็เห็นในทำนองเดียวกันว่าการทำผิดที่มีความรุนแรงนานๆ จึงจะมีสักครั้ง เช่น การทำผิดในเรื่องเงินของพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดที่มีผลประโยชน์ (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์) การทำผิดรุนแรงในทัศนะของ ดร.สมชาย สุธาตรี จึงเน้นที่การทำผิดที่มีความผิดทางกฎหมายและเป็นที่รังเกียจของชาวบ้านซึ่งสื่ออย่างหนังสือพิมพ์ชอบนำไปพาดเป็นหัวข่าวข่าวหน้าหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำที่ถือว่ามีความผิดรุนแรง พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สดกฺขโต) มีความเห็นต่างออกไปเล็กน้อยว่า ความรุนแรงของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยมีบางกรณี เช่น พระสงฆ์บางรูปทำธุรกิจขนาดใหญ่เอง ร้อยล้าน พันล้าน ซึ่งสมัยก่อนไม่มี เช่น การทำหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งขัดกับสถานะของพระสงฆ์ เป็นความรุนแรงในความหมายการเป็นเรื่อง “หยาบคาย” หรือกรณีพระสงฆ์ไปทำนาก็เป็นความผิดร้ายแรงเพราะเสียความเป็นสมณะ เป็นปณณัตติวัชชะ แม้ชาวบ้านจะชอบ (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์) ตามทัศนะของพระเทพวิสุทธิกวี ความรุนแรงของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยมีไม่มากนัก แต่ความรุนแรงของการทำผิดพระวินัยไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องอาบัติหนักอย่าง

ปาราชิก แต่การทำผิดพระวินัยที่เสียภาพลักษณ์หรือขัดต่อสมณภาวะอย่างร้ายแรงก็ถือว่าเป็นการทำผิดที่รุนแรงได้แม้เป็นเพียงปณัตติวัชชะ ไม่เป็นโลกวัชชะ ไม่มีโทษทางโลกหรือชาวบ้านไม่ติเตียน

อย่างไรก็ตาม การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันอาจมองในแง่มืดที่ว่าเป็นเรื่องรุนแรงก็ได้ แม้จะไม่ใช่อำบัติหนัก ดังที่ศนะของ ศ.พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ ราชบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ที่ว่าพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบันทำผิดพระวินัยร้ายแรงกว่าในอดีต การทำผิดพระวินัยในปัจจุบันร้ายแรงมากเพราะทำผิดแล้วไม่ให้ความสำคัญแก่สิ่งที่ทำซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรุนแรงยิ่งขึ้นเพราะปัจจุบันพระสงฆ์มีเงินไม่ต้องพึ่งชาวบ้าน คิดว่าอยู่ได้ด้วยตัวเอง และมีความรู้ทำให้กล้าต่อต้านการตรวจสอบเป็นการทำผิดทั้งๆ ที่รู้ จึงถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง (อดิศักดิ์ ทองบุญ, สัมภาษณ์) ความรุนแรงหรือความร้ายแรงของการทำผิดพระวินัยในทัศนะของ ศ.พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ จึงมองไปที่เจตนาหรือท่าทีของพระสงฆ์ผู้กระทำความผิดมากกว่าประเภทของอาบัติที่ละเมิด หากเป็นเจตนาหรือท่าทีที่ไร้ความละอาย ไม่เห็นความสำคัญของพระวินัย หรือมีเจตนาขำไม่เกรงกลัวความผิด การกระทำผิดนั้นก็ถือว่าร้ายแรงเพราะขัดกับสมณภาวะอย่างรุนแรง

ดังนั้น ไม่ว่าจะมองว่าปัจจุบันการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยรุนแรงหรือร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม แต่การกระทำความผิดของพระสงฆ์มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นได้ และก่อความเสียหายต่อพระศาสนาเป็นอย่างมากเพราะทำให้ชาวพุทธเสื่อมศรัทธา หากยังไม่มีมาตรการใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเพราะพระสงฆ์ที่ทำผิดเห็นว่าการทำผิดพระวินัยขั้นร้ายแรงไม่มีความผิดทางกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องการเสพเมถุนจึงไม่เกิดความเกรงกลัวและกล้าทำผิดและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเอื้อต่อการทำผิดพระวินัยมากขึ้น เช่น การมีสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้เข้าถึงภาพลามกอนาจารและสามารถติดต่อผู้หญิงได้ง่ายโดยไม่มีใคร

ตรวจสอบควบคุมได้ ดังจะนำมาอภิปรายในเรื่องจุดอ่อนต่อไป

๓) ประเภทของการทำผิด เมื่อมองในแง่การทำผิดพระวินัยและกฎหมาย การทำผิดของพระสงฆ์ครอบคลุมทั้งการกระทำที่ผิดพระวินัยอย่างเดียว การทำที่ผิดกฎหมายเพียงอย่างเดียว และการกระทำที่ผิดทั้งพระวินัยและกฎหมาย แต่เมื่อมองในแง่การทำผิดพระวินัยและการยอมรับหรือรังเกียจของชาวบ้าน อาจแบ่งได้ ๕ ประเภทดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งในการกระทำ ๕ ประเภทเหล่านั้นมีการกระทำบางอย่างที่มีความคลุมเครือในด้านพระวินัย ซึ่งบางการกระทำอาจไม่ผิดแต่บางการกระทำผิดแต่ชาวบ้านไม่รังเกียจ การกระทำที่มีปัญหาเหล่านั้นยังไม่ได้มีการวินิจฉัยซึ่งอาจเป็นเพราะสาเหตุต่างๆ เช่น เพราะคณะสงฆ์ไม่ใส่ใจหรือเพราะคณะสงฆ์เห็นด้วยกับการกระทำนั้น การกระทำในกรณีนี้ส่วนมากคือการกระทำที่ไม่ปรากฏในครั้งพุทธกาลหรือไม่ตรงกับบทบัญญัติโดยตรงอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้พระสงฆ์อาจทำผิดเพราะไม่รู้หรือเพราะเห็นว่าคณะสงฆ์ไม่ได้ออกกฎหมายห้ามกระทำความผิดดังกล่าว เช่น การซื้อล็อตเตอรี่ ซึ่ง ดร.สมชาย สุธาตรี เห็นว่าเป็นการทำผิดที่พระสงฆ์ไม่ค่อยรู้ (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์) ซึ่งในเรื่องการซื้อล็อตเตอรี่ของพระสงฆ์นี้อาจวินิจฉัยได้ว่าผิดพระวินัยเรื่องห้ามไม่ให้พระสงฆ์แลกเปลี่ยนสิ่งของด้วยรูปียะคือเงินและอาจเข้าข่ายเล่นการพนันเพราะมีการได้เสียคล้ายกับการเล่นไพ่ซึ่งอาจปรับอาบัติทุกกฎเพราะเป็นปาปสมาจารคือความประพฤติลามกได้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ๒๕๓๕, ๒๔) แต่พระสงฆ์และชาวบ้านไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความผิด

นอกจากนั้น การฉันทเครื่องดื่มสมัยใหม่หลังเที่ยงวัน มีน้ำผลไม้และน้ำถั่วเหลืองเป็นต้นที่ผลิตด้วยกระบวนการผลิตและเครื่องมือสมัยใหม่แต่อาจขัดกับพระวินัยเพราะอาจผิดพระวินัยในเรื่องการฉันทอาหารในเวลาวิกาลและการฉันทน้ำปานะที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม

๔) การกระทำบางอย่างอาจผิดแต่ดูสมควร อนุโลมให้พระสงฆ์ทำได้ด้วยเหตุผลหรือความจำเป็นบางอย่างซึ่งเป็นปัญหาที่คณะสงฆ์ควรพิจารณาตัดสินแต่ยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาว่าการกระทำใดควรอนุโลมให้ทำได้ คือเป็นการกระทำผิดที่ชาวบ้านไม่รังเกียจหรือพอยอมรับได้ หรือมีความจำเป็นสำหรับพระสงฆ์สมัยใหม่หรือสภาพการณ์บางอย่างบังคับให้ต้องทำอย่างนั้น เช่น การจับหรือรับเงินของพระสงฆ์เป็นอาบัติินิสัสัคคิยาปาจิตติยแต่ในสภาพสังคมปัจจุบันพระสงฆ์มีความจำเป็นต้องใช้เงินในการเดินทาง และมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีค่าเช่า เป็นต้น และชาวบ้านก็ไม่รังเกียจที่พระสงฆ์จะรับเงิน ซึ่งในเรื่องนี้พระเทพวิสุทธิกวีก็เห็นด้วยว่า การที่พระสงฆ์มีเงินและทรัพย์สินอย่างรุดนตเป็นกรผิดพระวินัยแต่ปัจจุบันเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ ถ้าใช้เป็น และมีความจำเป็น (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น การที่พระสงฆ์ในบางพื้นที่ซึ่งมีความทุรกันดารหรืออยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านต้องใช้พาหนะในการเดินทางอย่างม้า หรือต้องขับขี่รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไปปรับบิณฑบาตด้วยตนเองก็เป็นเรื่องที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ยอมรับได้ทั้งที่อาจผิดเพราะดูไม่เหมาะสมกับพระสงฆ์เนื่องจากดูเหมือนขาดความสำรวม แต่ถ้าไปกระทำดังกล่าว นอกเขตพื้นที่ดังกล่าวจะกลายเป็นการกระทำที่ถูกตำหนิอย่างแน่นอน ตัวอย่างเช่น

สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำป่าอาชาทอง ซึ่งอยู่ในถิ่นกันดารห่างไกลคมนาคม บนดอยสูง ต.ศรีค้ำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย แม้แต่ชาวบ้านยังต้องใช้ม้ากลในการเดินทางและบรรทุกสัมภาระ เหตุนี้ครูบาเหนือชัย โฆสิโต เจ้าอาวาสของสำนักสงฆ์ฯ อดีตนายทหารม้าเก่า จึงให้พระภิกษุสามเณรที่นั้ใช้ม้าเป็นพาหนะในการออกบิณฑบาตไปยังหมู่บ้านสี่หมื่นไร่ โดยวิ่งระยะทางร่วม 5 กม. (วัดถ้ำป่าอาชาทอง (พระชีม้าบิณฑบาต), ม.ป.ป.) กรณีนี้ชาวบ้าน

ไม่ตำหนิ และคนทั่วไปก็ชอบ จึงกลายเป็นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของไทยไปในขณะนี้

การขับรถยนต์หรือรถเครื่องไปบิณฑบาตก็อาจทำได้ในบางสถานที่ แต่ถ้าไปทำในสถานที่ไม่เหมาะสมก็จะถูกวิจารณ์หรือตำหนิ เช่น กรณีพระสงฆ์รูปหนึ่งขับรถกระบะไปปรับบิณฑบาตจนมีคนถ่ายคลิปและถูกวิจารณ์กันในสื่ออินเทอร์เน็ต (พระนั่งรถกระบะออกบิณฑบาต ชาวเน็ตวิจารณ์ เหมาะสมหรือไม่, ๒๕๕๓)

พฤติกรรมหรือการกระทำอื่นๆ เช่น การพยากรณ์โชคชะตา การทำพิธีกรรมเชิงไสยศาสตร์และการรักษาโรค ก็เป็นการกระทำที่ผิดหรือน่าจะผิดพระวินัยแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจ ไม่รังเกียจ ก็เป็นการกระทำที่คณะสงฆ์ควรพิจารณาในรายละเอียดเช่นกันแต่ยังไม่ได้รับการดำเนินการใดๆ จากคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยกเว้นกรณีมีคนร้องเรียน เพราะมีความต่างกันรายละเอียดสำหรับการกระทำของพระสงฆ์แต่ละรูป เช่น บางกรณีเน้นการหาผลประโยชน์ส่วนตัว บางกรณีใช้ไสยศาสตร์ที่ไม่เหมาะสม

จากสภาพการณ์หรือสภาพปัญหาของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันที่กล่าวมา จึงอาจสรุปได้ว่า การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันควรได้รับการแก้ไขเพราะมีผลกระทบตอพระพุทธศาสนาและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขที่ทันท่วงทีและเหมาะสม ไม่ว่าจะมองว่ามีจำนวนและความรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม และกรณีการทำผิดพระวินัยที่มีความคลุมเครือหรือมีความจำเป็นที่ควรอนุโลมก็ควรมีมาตรการในการพิจารณาตัดสินเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้วย

๒.๒ สภาพการณ์ของการทำผิดกฎหมายของพระสงฆ์ไทย

สภาพการณ์หรือสภาพปัญหาของการทำผิดกฎหมายของพระสงฆ์ไทยมีความคล้ายคลึงกับสภาพการณ์

การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยในประเด็นที่ว่า จำนวนการทำผิดกฎหมายของพระสงฆ์ไทยมีไม่มาก เมื่อดูจากจำนวนชาวที่ออกมาตามสื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ที่มีอยู่ และการทำผิดกฎหมายของพระสงฆ์ที่เป็นชาวบอญบางอย่างไม่ใช่การทำผิดกฎหมายแต่เป็นการทำผิดพระวินัย เช่น การดื่มสุรา

ส่วนการทำผิดกฎหมายที่เป็นชาวการทำผิดกฎหมายที่รุนแรงซึ่งมักผิดพระวินัยด้วยอย่างการฆ่า การข่มขืน การลักทรัพย์ และการเสพยาหรือทั้งคำและเสพยาเสพติดอย่างยาบ้า และการฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนอย่างกรณีเณรคำไม่บอญนักซึ่ง ดร.สมชาย สุธาตรี ก็มีความเห็นในทำนองนี้โดยกล่าวว่า การทำผิดรุนแรงนานๆ จะพบสักครั้งหนึ่ง เช่น กรณีวัดที่มีผลประโยชน์มาก หากพระสงฆ์ใจไม่แข็งพอ และการดูแลผลประโยชน์ไม่ดีพอ ก็จะหลงถูกผลประโยชน์ครอบงำ ทำให้เกิดการทำผิด เกิดการฟ้องร้องกันขึ้นมา (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม ความต่างของสภาพการณ์ของการทำผิดกฎหมายกับสภาพการณ์ของการทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ไทยก็คือ การทำผิดกฎหมายของพระสงฆ์ไทยส่วนมากจะเป็นการทำผิดที่รุนแรงหรือชาวบ้านติเตียน เช่น การฆ่าผู้อื่น การเสพยาหรือทั้งคำและเสพยาเสพติด

การทำผิดกฎหมายที่ไม่รุนแรงหรือชาวบ้านไม่ติเตียนก็มีอยู่บ้างแต่ไม่พบบ่อยนัก เช่น กรณีวัดเก็บเงินวัดไว้ในวัดเกิน ๓,๐๐๐ บาท ซึ่งผิดกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ข้อ ๕ (สมชาย สุธาตรี, ๒๕๕๓, ๑๕) ดังกรณีวัดพระบรมธาตุ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าวัดหลวงพ่อดันใจ อ.บ้านตาก จ.ตาก เก็บเงินสดที่ได้รับการบริจาคกว่า ๔๓ ล้านบาทไว้ในตู้নিরภัย (วัดดัง จ.ตาก เก็บเงินสดใส่ตู้নিরภัยกว่า 43 ล้านบาทไว้ในวัด ไม่ฝากธนาคาร บางส่วนถูกปลวกกิน, ๒๕๕๓) และกรณีพระสงฆ์หรือทาลายหรือบุรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานภายในวัดที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้โดยไม่ขออนุญาต จะมีความผิดตาม

พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ (แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๓๕) ดังกรณีที่เกิดกับวัดกัลยาณมิตร (รุมค้านเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทบโบราณสถานทิ้ง, ๒๕๕๒)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์จะมีมากกว่าการทำผิดกฎหมายเพราะการกระทำที่ผิดกฎหมายก็มักจะผิดพระวินัยด้วยในขณะที่ยังมีการกระทำผิดพระวินัยที่ไม่ผิดกฎหมายอีกต่างหาก และการทำผิดที่รุนแรงและชาวบ้านติเตียนส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำที่ผิดทั้งพระวินัยและกฎหมาย

๓. จุดอ่อนของวงการสงฆ์ในปัจจุบัน อันเป็นสาเหตุให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัย และกฎหมาย

ในหัวข้อนี้ จะขอนำเรื่องจุดอ่อนคือสาเหตุและปัจจัยที่สนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทยมาอภิปรายเพื่อจะได้ข้อมูลหรือแนวทางสำหรับการหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้โดยขอจำแนกจุดอ่อนเป็น ๒ ประเภท แม้ในความเป็นจริงจุดอ่อนเหล่านี้จะไม่ได้แยกขาดจากกันก็ตาม ดังนี้

๓.๑ จุดอ่อนภายในวงการสงฆ์

จุดอ่อนภายในหมายถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่เกิดจากตัวพระสงฆ์ผู้กระทำความผิดและภายในคณะสงฆ์เอง จุดอ่อนภายในที่สำคัญมีดังนี้

๑) พระสงฆ์หรือผู้เข้ามาบวชขาดศรัทธาหรือมีศรัทธาลดลง การที่พระสงฆ์หรือผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาไม่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือตอนแรกอาจมีศรัทธาแต่เมื่อบวชเข้ามาแล้วมีศรัทธาที่ลดลงเป็นจุดอ่อนหรือสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมายเพราะศรัทธาเป็นสาเหตุให้คนตั้งใจบวชและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เมื่อขาดศรัทธาหรือ

มีศรัทธาน้อย หรือศรัทธาลดลง จึงทำให้เกิดการทำผิดพระวินัยและกฎหมาย

๒) พระสงฆ์ขาดความรู้เกี่ยวกับพระวินัยและกฎหมาย พระสงฆ์ที่ยังศึกษาพระธรรมวินัยน้อยอาจละเมิดสิกขาบทโดยความไม่รู้ในทำนองเดียวกันพระสงฆ์ที่ยังไม่ได้ศึกษาเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ก็อาจทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ได้ ไม่รวมกฎหมายบ้านเมืองอีกจำนวนมากที่แม้แต่ผู้มีการศึกษาซึ่งไม่ได้ศึกษากฎหมายมาโดยตรงก็ยังไม่ทราบ

๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ด้อยประสิทธิภาพ ตามทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ การศึกษาอบรมหรือระบบการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นจุดอ่อนสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการทำผิดพระวินัยและกฎหมาย เพราะเป็นสาเหตุของจุดอ่อนประการอื่น เช่น การขาดความรู้ การมีศรัทธาลดน้อยลง

๔) การมีเงินส่วนตัวของพระสงฆ์

การที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีเงินส่วนตัวที่สามารถใช้จ่ายได้ตามความต้องการทำให้พระสงฆ์บางรูปทำผิดพระวินัยหรือกฎหมาย เช่น ชื้อสุรามาดื่มหรือชื้อยาเสพติดมาเสพ และการสามารถมีเงินไว้ในครอบครองได้ทำให้พระสงฆ์แสวงหาเงินในทางที่ผิดพระวินัยและกฎหมายดังปรากฏในงานวิจัยเรื่องพระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว ของดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ ที่ศึกษาพบว่าการที่พระสงฆ์มีเงินส่วนตัวทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการฉ้อโกงทรัพย์สินวัด ปัญหาการเรียกรับเงินทอง ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาการปลอมบวช (ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, ๒๕๕๒, ๑๑๓)

๕) การมีทรัพย์สินส่วนตัวของพระสงฆ์ นอกจากเงินแล้ว การมีทรัพย์สินอื่นๆ อย่างรถยนต์ และเครื่องมือหรืออุปกรณ์สมัยใหม่อย่างโทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ เป็นของส่วนตัว ก็มีส่วนทำให้พระสงฆ์ประพฤติดิฉันพระวินัยและกฎหมายด้วย เช่น การใช้โทรศัพท์พูดคุยกับผู้หญิงใน

ลักษณะที่เป็นอาบัติสังฆาทิเสส จุดอ่อนเรื่องการมีทรัพย์สินส่วนตัวนี้ก็คือการถูกวัตถุนิยมและบริโภคนิยมครอบงำนั่นเองซึ่งเป็นจุดอ่อนหรือสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของการทำผิดของพระสงฆ์

๖) พระสงฆ์ไทยมักช่วยกันปกป้องพระสงฆ์ที่กระทำผิด

การที่พระสงฆ์ช่วยปกป้องพระสงฆ์ที่ทำผิดเพื่อไม่ให้ได้รับการลงโทษถือเป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย แต่นักวิชาการมีความเห็นต่างกันในเรื่องนี้ บางคนเห็นว่ามึ้น้อย แต่บางคนเห็นว่ามึ้นมาก นอกจากนั้น การปกป้องในลักษณะไม่ให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาในส่วนรวมก็ถือเป็นเรื่องที่ต้องกระทำตามหลักพระวินัย

๗) โครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ นักวิชาการจำนวนมากเห็นว่า โครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์มีข้อบกพร่องหรือข้อเสีย ทำให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้อยประสิทธิภาพและยังเปิดช่องให้เกิดการทุจริตหรือช่วยเหลือกัน ทำให้ไม่สามารถควบคุมและแก้ปัญหาพระสงฆ์ทำผิดได้ จึงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีลักษณะรวมศูนย์และการปกครองดูแลรวมทั้งการได้ส่วนพิจารณาความผิดก็มีลักษณะรวมศูนย์ไล่เรียงจากพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปกครองชั้นต่ำสุดไปหาพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปกครองสูงสุด ทำให้การบริหารการปกครองขาดประสิทธิภาพด้วยสาเหตุหลายอย่าง เช่น พระสังฆาธิการจำนวนมากงานล้นมือ (พระไพศาล วิสาโล ใน พิทยา ว่องกุล, ๒๕๔๒, ๔๔) ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปกครองและพระสงฆ์ที่เป็นผู้อยู่ใต้ปกครองทำให้เกิดความเกรงใจไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน ไม่กล้าลงโทษ หรือมีความชอบพอกันจนต้องการช่วยปกป้อง

นอกจากนั้น โครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่จะมาคอยกำกับดูแลและตรวจสอบการทำงานทำงานของพระสงฆ์ที่เป็นผู้บริหารรวมทั้งพฤติกรรมของพระสงฆ์ในภาพรวมด้วย เพราะลำพังเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล ไปจนถึงเจ้าคณะใหญ่และมหาเถรสมาคมไม่สามารถและอาจไม่สนใจที่จะคอยตรวจสอบดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่อยู่ใต้ปกครองที่มีจำนวนมาก แม้จะมีพระวินัยาธิการที่คอยทำหน้าที่คล้ายตำรวจพระคอยดูแลการทำผิดของพระสงฆ์แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยและไม่มีระบบรองรับที่มีประสิทธิภาพดังที่เราไม่ค่อยพบข่าวว่าพระวินัยาธิการสามารถตรวจจับพระสงฆ์ที่ทำผิด นานๆ จึงจะมีสักครั้ง

๔) การขาดการปฏิบัติด้านจิตภาวนา จากที่กล่าวมาแล้วในเรื่องจุดอ่อนด้านระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ว่า การศึกษาที่เน้นแต่ปริยัติหรือทฤษฎีแต่ขาดการลงมือปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติจิตภาวนาหรือการเจริญกรรมฐาน ทำให้พระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงและไม่เกิดศรัทธาความซาบซึ้งในพระธรรมวินัยรวมทั้งทำให้เกิดกิเลสซึ่งส่งผลให้เกิดการทำผิดพระวินัยและกฎหมาย การขาดการปฏิบัติโดยเฉพาะด้านจิตภาวนาจึงเป็นจุดอ่อนสำคัญอีกประการหนึ่งของการทำผิดของพระสงฆ์

๕) ความด้อยประสิทธิภาพในการคัดกรองและการอบรมดูแลผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ความด้อยประสิทธิภาพในการคัดกรองและการอบรมดูแลผู้เข้ามาบวชเป็นจุดอ่อนสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่นักวิชาการส่วนมากยอมรับ เพราะการคัดกรองเป็นด่านแรกในการคัดเลือกรับคนเข้าสู่สังฆมณฑลซึ่งถ้าคัดกรองได้ไม่ดีก็จะมีปัญหาตามมาและการอบรมดูแลก็เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญในการให้ความรู้และสร้างศรัทธาแก่ผู้เข้ามาบวชซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมของพระสงฆ์ หากการคัดกรองและการอบรมดูแลบกพร่องไร้ประสิทธิภาพ โอกาสที่ผู้ที่เข้ามาบวชจะทำผิดก็ย่อมมีมาก

๓.๒ จุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์

สิ่งที่ เป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวงการคณะสงฆ์ในลักษณะทำให้เกิดการกระทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ก็ถือว่าเป็นจุดอ่อนของวงการคณะสงฆ์ได้เช่นกันเพราะมีผลกระทบต่อดังกล่าวโดยตรงและส่วนมากจะเกี่ยวโยงอยู่กับจุดอ่อนภายในของวงการคณะสงฆ์อย่างแยกไม่ออก ซึ่งจุดอ่อนภายนอกวงการคณะสงฆ์ที่สำคัญมีดังนี้

๑) สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไป จุดอ่อนข้อนี้เกี่ยวข้องกับจุดอ่อนภายในวงการคณะสงฆ์เรื่องการมีเงินและทรัพย์สินส่วนตัวของพระสงฆ์เพราะเงินและทรัพย์สินส่วนตัวเป็นส่วนหนึ่งที่มาจากรายได้ของพระสงฆ์ซึ่งนักวิชาการส่วนมากยอมรับว่าเรื่องนี้เป็นจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของการทำผิดของพระสงฆ์

๒) ชาวบ้านไม่เข้ามากำกับดูแลคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด การที่รัฐปล่อยให้คณะสงฆ์ปกครองดูแลกันเองและชาวบ้านไม่มีอำนาจหรือบทบาทในการเข้ามาช่วยควบคุมดูแลคณะสงฆ์ทำให้พระสงฆ์อ่อนแอเพราะไม่สามารถปกครองดูแลกันได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการทำผิดพระวินัยและกฎหมาย

๓) องค์การภาครัฐไม่มีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยพัฒนาและควบคุมดูแลพระสงฆ์ รัฐไม่ได้สร้างองค์กรหรือหน่วยงานที่จะมาช่วยพัฒนาและควบคุมดูแลพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีแต่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่คอยสนองงานของมหาเถรสมาคมโดยไม่ได้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาและคอยกำกับดูแลพระสงฆ์อย่างเต็มที่อย่างหน่วยงานของรัฐในสมัยก่อน

๔) ชาวพุทธขาดความรู้ด้านพระวินัยและปฏิบัติตนไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การที่ชาวพุทธไม่มีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยของพระสงฆ์รวมทั้ง

คำสอนทางพระพุทธศาสนาส่งผลให้นอกจากไม่สามารถช่วยควบคุมดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์แล้วยังกลับส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมายอีกด้วย ซึ่งสถานการณ์หรือจุดอ่อนข้อนี้สืบเนื่องมาจากจุดอ่อนเรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไป

๔. วิธีการแก้ปัญหาการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทย

จากการศึกษาพบว่า ในการแก้ปัญหาการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทยต้องใช้หลายวิธีในการแก้ปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับจุดอ่อนที่เป็นปัจจัยหรือสาเหตุทำให้เกิดการทำผิดเหล่านั้นซึ่งมีอยู่หลายประการโดยมีเรื่องการปกครองดูแลและการให้การศึกษาอบรมเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุด แต่วิธีการเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันและบางวิธีการเกี่ยวข้องกับการแก้จุดอ่อนได้หลายอย่างทั้งจุดอ่อนภายในวงการสงฆ์และนอกวงการสงฆ์เนื่องจากจุดอ่อนมีความเกี่ยวโยงกันอย่างแยกให้ขาดจากกันไม่ได้ เช่น การมีเงินและทรัพย์สินส่วนตัวของพระสงฆ์ซึ่งเป็นจุดอ่อนภายในวงการสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไปซึ่งเป็นจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์อย่างแยกไม่ออก ดังจะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

๔.๑ วิธีการแก้ปัญหาคัดอ่อนภายในวงการสงฆ์

วิธีการแก้ปัญหาคัดอ่อนภายในคณะสงฆ์เองอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาหลักในการแก้ปัญหการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์เนื่องจากจุดอ่อนคือสาเหตุหรือปัจจัยส่วนใหญ่หรือที่สำคัญเป็นจุดอ่อนที่อยู่ในคณะสงฆ์ วิธีการแก้ปัญหาคัดอ่อนภายในวงการสงฆ์จึงมีหลายวิธีและต้องทำพร้อมกันโดยมีวิธีการแก้ปัญหาคัดอ่อนดังนี้

๑) การให้ความรู้และปลูกศรัทธาให้แก่ชาวพุทธ จากจุดอ่อนเรื่องผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาขาดศรัทธาหรือมีศรัทธาที่น้อยรวมทั้งศรัทธาเสื่อมถอยหลังการบวชจนเป็นเหตุให้เมื่อเข้ามาบวชแล้วทำผิดพระวินัยและกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะชาวพุทธจำนวนมากยังไม่ค่อยมีศรัทธาหรือมีศรัทธาที่คลอนแคลนไม่มั่นคงวิธีแก้จุดอ่อนนี้จึงเป็นเรื่องของการเผยแผ่หรือการศึกษาอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งวินัยของพระสงฆ์และสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชาวพุทธซึ่งจะทำให้เมื่อเข้ามาบวชแล้วไม่ทำผิดพระวินัยหรือทำผิดน้อยลง

พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) เห็นว่า ถ้าคณะสงฆ์ทำงานด้านการเผยแผ่ซึ่งเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งใน ๖ อย่างของคณะสงฆ์ได้ดี ทำให้ชาวบ้านมีศรัทธา เมื่อชาวบ้านมาบวช ก็จะไม่ทำผิดพระวินัย ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า ปัญหาจะไม่เกิดหรือคลี่คลายได้ ถ้าคณะสงฆ์ทำงาน ๖ ด้านอันเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ ได้แก่ การปกครอง คือการดูแลให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันอย่างดีงาม การศึกษา คือดูแลพระสงฆ์ให้เล่าเรียน การเผยแผ่ คือการช่วยให้ชาวบ้านมีศรัทธา ลูกหลานชาวบ้านมาบวชก็ไม่มีปัญหา การสาธารณูปการ คือการดูแลเสนาสนะให้น่าศรัทธา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่ ช่วยให้การเผยแผ่ได้ผล การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลในวัด การมอบทุนการศึกษา และสาธารณสงเคราะห์ คือการช่วยชาวบ้านยามเกิดภัยพิบัติ ช่วยขุดบ่อ สร้างศาลา ถ้าสามารถทำหน้าที่เหล่านี้ได้ตามกฎเกณฑ์ ปัญหา ก็จะคลี่คลาย (พระราชวรเมธี, สัมภาษณ์)

๒) การพัฒนาระบบการศึกษาและจิตภาวนาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกับวิธีการที่กล่าวมาแล้ว การขาดความรู้และความศรัทธาเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ผู้ที่บวชแล้วทำผิดพระวินัยและกฎหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นความด้อยประสิทธิภาพของ

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ การปรับปรุงการศึกษาดูแลหรือพัฒนาให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงเป็นวิธีแก้ปัญหที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากนักวิชาการส่วนมากพูดถึงเรื่องการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนาให้การศึกษาอบรมของคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเน้นให้ศึกษาทั้งปริยัติและปฏิบัติโดยเฉพาะคือการบำเพ็ญจิตภาวนาไปพร้อมกันเพราะนอกจากการศึกษาดูแลด้านปริยัติคือพระธรรมวินัยจะมีข้อบกพร่องแล้วการเจริญจิตภาวนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เข้ามาบวชเกิดศรัทธาก็ยังไม่ได้รับความสำคัญด้วยการศึกษา จึงเป็นได้ทั้งปัญหาหรือจุดอ่อนที่ทำให้พระสงฆ์ทำผิดและเป็นวิธีแก้ปัญหากหากมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังที่พระไพศาล วิสาโล พระสงฆ์นักคิด นักเขียนผู้มีชื่อเสียงของไทยได้ตั้งข้อสังเกตไว้โดยเห็นว่า ปัญหาการศึกษาและปัญหาการปกครองของคณะสงฆ์เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องรีบแก้ไข (ระวังถึงจุดเสื่อม! พระไพศาล’ เดือนจากกรณี’ สมิคำ’, ๒๕๕๖)

๓) การพัฒนาระบบการคัดกรองและการอบรมดูแลผู้เข้ามาบวชให้มีประสิทธิภาพ จากจุดอ่อนในเรื่องผู้เข้ามาบวชขาดศรัทธารวมทั้งมีพฤติกรรมแต่เดิมไม่เหมาะสม เช่น ติดยาเสพติด เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้วจึงเกิดการประพฤติดุศีลพระวินัยและกฎหมาย การคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชของเจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์จึงมีความสำคัญเพราะสามารถป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เหมาะสมเข้ามาแล้วจะทำผิดไม่ให้อาจารย์บวชโดยทำร่วมกับการคอยอบรมดูแลผู้ที่บวชเข้ามาแล้วที่เป็นเรื่องการศึกษาที่กล่าวมาแล้วและเป็นเรื่องการปกครองดูแลที่จะกล่าวต่อไป ก็จะช่วยการพัฒนาพัฒนาระบบการคัดกรองผู้เข้ามาบวชให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาคัดกรองพระสงฆ์ได้อีกวิธีหนึ่ง

พระศรีคัมภีร์ญาณแสดงความคิดเห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหานี้โดยกล่าวว่า ในการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนาปรับปรุงการทำหน้าที่คัดกรองและอบรมดูแลของพระอุปัชฌาย์นั้น เราต้องแก้ที่ตัวระบบด้วยเพราะระบบพระอุปัชฌาย์ให้พระอุปัชฌาย์ทำงานคนเดียว นานๆจะมีชาวบ้านหรือฝ่ายปกครองมาช่วยด้วย เช่น ช่วยตรวจสอบประวัติผู้เข้ามาบวชว่าเคยต้องโทษหรือติดยาเสพติดมาบ้างหรือไม่ เป็นโรคจิตหรือไม่ จะได้ดูแลถูก (พระศรีคัมภีร์ญาณ, สัมภาษณ์)

ดร.สมชาย สุธาตรี ก็ให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหานี้เป็นพิเศษโดยเน้นว่า การแก้ปัญหาคัดกรองพระสงฆ์ทำผิดอันดับแรกต้องแก้ที่พระอุปัชฌาย์ก่อน พระอุปัชฌาย์ต้องเข้มแข็ง ต้องยึดมั่นในกฎระเบียบและจริยาของพระอุปัชฌาย์ที่มีอยู่ (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์)

๔) การคัดเลือกและพัฒนาความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของพระอุปัชฌาย์ สืบเนื่องจากวิธีการแก้ปัญหาคัดกรองที่ผ่านมานี้ ทำให้เห็นได้ว่า การคัดกรองและคอยอบรมดูแลผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระสงฆ์ของพระอุปัชฌาย์อย่างมีประสิทธิภาพเป็นวิธีการอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยป้องกันหรือบรรเทาปัญหาการทำผิดของพระสงฆ์ได้ ซึ่งการคัดกรองและการอบรมดูแลผู้เข้ามาบวชดังกล่าวนี้จะมีประสิทธิภาพได้นอกจากมีระบบหรือวิธีการที่ดีแล้วยังต้องอาศัยปัจจัยสำคัญคือการมีพระอุปัชฌาย์ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ดังกล่าว การคัดเลือกและการพัฒนาความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของพระอุปัชฌาย์จึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาคัดกรองอีกประการหนึ่ง

ดร.สมชาย สุธาตรี ให้ความสำคัญแก่บทบาทหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในการแก้ปัญหาคัดกรองพระสงฆ์และกฎหมายของพระสงฆ์โดยเน้นว่า พระอุปัชฌาย์ต้องเข้มแข็ง ไม่ดีไม่ให้อาจารย์บวช (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์) แต่พระอุปัชฌาย์ที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพหรือประสิทธิภาพ

ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจึงต้องมีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคัดเลือกและการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ที่จะมาพระอุปฌาย์

๕) การปรับปรุงโครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รูปแบบหรือโครงสร้างและระบบการปกครองของคณะสงฆ์ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุงหรือปฏิรูปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารปกครองคณะสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะหากการปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพก็จะช่วยแก้ปัญหาการทำผิดของพระสงฆ์ได้ ดังจะเห็นได้จากความเห็นของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงปัญหาและการปรับปรุงการปกครองคณะสงฆ์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์มีข้อจำกัดเพราะโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นอยู่กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขเป็นเรื่องกระทำได้ยาก การปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมากขึ้นที่สามารถทำได้ไม่ยากจนเกินไปจึงเป็นการปรับปรุงระบบและกลไกบางอย่างที่มีอยู่ให้มีคุณภาพมากขึ้น (พระราชวรเมธี, สัมภาษณ์)

เกี่ยวกับการปรับปรุงระบบและกลไกของการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้เสนอวิธีการไว้หลายวิธี วิธีการที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

(๑) การกระจายอำนาจเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากปัญหาของโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์เกิดมาจากการมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ พระสงฆ์ในระดับล่างไม่มีส่วนร่วมในการบริหารปกครองเท่าที่ควร นักวิชาการส่วนมากจึงเสนอให้แก้ปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้มากขึ้น ดังที่พระราชวรเมธีเห็นว่า โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ขึ้น

อยู่กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งพระสงฆ์ไม่ค่อยมีบทบาทในการกำหนด แต่เมื่อมหาเถรสมาคมไม่มีเวลาดูแลพระสงฆ์เพราะมีงานมาก ก็ควรมีการกระจายอำนาจมากขึ้นเพื่อให้การดูแลและการบริหารปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พระราชวรเมธี, สัมภาษณ์)

(๒) การปรับแก้ระบบสมณศักดิ์ไม่ให้ผูกโยงอยู่กับตำแหน่งบริหาร สืบเนื่องจากการแก้ปัญหาด้วยการกระจายอำนาจดังกล่าว ระบบสมณศักดิ์ก็ควรได้รับการปรับแก้ให้สอดคล้องไปด้วย

แนวทางการแก้ปัญหารื่องสมณศักดิ์ที่มีความเป็นไปได้มากคือการปรับกฎเกณฑ์การแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น แม้สมณศักดิ์และตำแหน่งบริหารยังเกี่ยวข้องกันแต่ไม่ควรถึงกับผูกโยงกัน ผู้ที่ไม่มีตำแหน่งด้านการปกครองแต่มีผลงานก็ควรได้รับสมณศักดิ์ และผู้ที่ไม่สมณศักดิ์หรือสมณศักดิ์ไม่สูงแต่มีความสามารถก็น่าจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครองคณะสงฆ์

(๓) การวางแผนปฏิบัติการโดยอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร พระเทพวิสุทธิกวีได้เสนอแนะว่า คณะสงฆ์ควรเชิญผู้มีรู้ด้านบริหารมาช่วยวางแผนปฏิบัติการ (action plan) ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารปกครองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์)

(๔) การสืบทอดองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์พระศรีคัมภีร์ญาณเสนอว่า ปัญหาประการหนึ่งเกี่ยวกับการบริหารปกครองคือปัญหาการขาดการสืบทอดหรือความต่อเนื่องขององค์ความรู้ในการบริหารจัดการซึ่งพยายามแก้กันอยู่ หากเอาพุทธมณฑลแต่ละที่มาเป็นที่ทำงานประจำของผู้บริหารอย่างเจ้าคณะจังหวัด แม้มีการเปลี่ยนผู้บริหาร ข้อมูลก็ยังอยู่ครบ การมีสำนักงานของผู้บริหารที่เป็นทางการไม่สามารถย้ายได้รวม

ทั้งมีบุคลากรที่เป็นทางการจะช่วยให้การทำงานด้านบริหารปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะระบบจัดการข้อมูลจะมีประสิทธิภาพ และบุคลากรจะสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง (พระศรีคัมภีร์ญาณ, สัมภาษณ์)

(๕) การพัฒนาระบบพระวินยาธิการ กลไกในการบริหารปกครองอย่างหนึ่งของคณะสงฆ์คือพระวินยาธิการหรือ “ตำรวจพระ” ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะไม่มีอำนาจในการตัดสิน ทำได้แค่ตรวจสอบ จึงควรพัฒนาพระวินยาธิการให้มีความรู้ความสามารถ เช่น ความรู้ด้านกฎหมายและด้านการบริหารจัดการ และเพิ่มจำนวนพระวินยาธิการ รวมทั้งร่วมมือกับชาวบ้านในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ (พระราชนเรณี, สัมภาษณ์)

(๖) การจัดตั้งหน่วยงานและระบบตรวจสอบพฤติกรรมของพระสงฆ์และรับเรื่องร้องเรียน เพื่อสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพระวินยาธิการ อาจมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์ตรวจสอบพฤติกรรมของพระสงฆ์และรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำผิดหรือไม่เหมาะสมของพระสงฆ์โดยสร้างระบบการทำงานให้รวดเร็วมีประสิทธิภาพในลักษณะเป็นสายด่วนเหมือนสายด่วนเกี่ยวกับสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขหรือตำรวจ ๑๙๑ หรือกองกำกับสายตรวจ ๑๙๑ กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะช่วยให้ประชาชนรวมทั้งพระภิกษุสามเณรสามารถร้องเรียนเมื่อพบพฤติกรรมที่ผิดหรือไม่เหมาะสมของพระสงฆ์เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ เป็นการทำงานเชิงรุกวิธีหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาหรือป้องกันและปราบปรามการทำผิดของพระสงฆ์ได้ โดยหน่วยงานดังกล่าวนี้อาจเป็นการร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๗) การจัดตั้งหน่วยงานวินิจฉัยการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ เนื่องจากมีการกระทำหรือพฤติกรรมสมัยใหม่ของพระสงฆ์ที่ไม่ชัดเจนว่าผิดพระวินัยหรือไม่ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ รวมถึงปัญหาการสอนหรือตีความพระธรรมวินัยผิดพลาด จึงควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มาทำหน้าที่คล้ายคณะกรรมการกฤษฎีกาของฝ่ายบ้านเมืองเพื่อมาพิจารณาตัดสินว่า การกระทำใดผิดพระวินัย การกระทำใดไม่ผิดพระวินัย หรือการกระทำใดควรอนุญาตให้ทำได้ การกระทำใดไม่ควรอนุญาตให้ทำ เพื่อป้องกันหรือแก้ไขการทำผิดพระวินัย เพราะความไม่รู้ของพระสงฆ์หรือการฉวยโอกาสทำผิดพระวินัยเนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนหรือยังไม่มี การออกกฎหมายห้าม

๖) การควบคุมดูแลความเป็นอยู่และการสร้างจิตสำนึกของพระสงฆ์ การที่พระสงฆ์ในปัจจุบันมีเงินและทรัพย์สินโดยเฉพาะอุปกรณ์หรือเครื่องใช้สมัยใหม่อย่างคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นจุดอ่อนที่ทำให้พระสงฆ์มีโอกาสทำผิดมากขึ้น แต่การมีเงินและทรัพย์สินดังกล่าวก็มีความจำเป็นในการทำงานคณะสงฆ์และการเผยแผ่พระศาสนาด้วยเช่นกัน การแก้ปัญหาข้อนี้จึงทำได้ยาก แต่อย่างน้อยก็ควรมีการควบคุมดูแลการใช้เงินและทรัพย์สินเหล่านั้นในระดับหนึ่งเพื่อช่วยป้องปรามการใช้สิ่งเหล่านั้นไปในทางสนับสนุนการทำผิดพระวินัยและกฎหมาย นอกจากนั้น การสร้างจิตสำนึกในความเป็นสมณะและบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยไม่ให้เงินและทรัพย์สินโดยเฉพาะอุปกรณ์สมัยใหม่รวมทั้งสถานการณ์อื่นๆ เช่น การมีผู้หญิงพยายามเข้ามาใกล้ชิด ทำให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย

ในเรื่องนี้พระเทพวิสุทธิกวีเห็นว่า การควบคุมดูแลความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ด้วยวิธีการบางอย่าง เช่น การมีที่รับแขกเป็นการเฉพาะหรือมีที่รับแขกอยู่นอกกุฏิ ไม่ใช่

รับแขกในกุฏิที่ลับหูลับตา ก็อาจช่วยได้บ้าง แต่อาจทำได้ยาก ขึ้นอยู่กับสภาพของวัดแต่ละวัด ส่วนการดูแลพระสงฆ์ให้ใช้อุปกรณ์สมัยใหม่อย่างคอมพิวเตอร์ก็ทำได้ยาก วิธีการแก้ปัญหาที่พอจะทำได้คือการอบรมจิตใจเป็นหลัก ให้พระสงฆ์มีจิตสำนึกระมัดระวังการใช้เงินและอุปกรณ์สมัยใหม่ไม่ให้นำไปสู่การทำผิดพระวินัยและกฎหมาย (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์)

๔.๒ วิธีการแก้ปัญหาจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์

จุดอ่อนภายนอกวงการคณะสงฆ์แม้จะมีจำนวนและความสำคัญน้อยกว่าจุดอ่อนภายในคณะสงฆ์ แต่ก็มี ความสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้ การแก้ปัญหาคือการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์จะประสบผลสำเร็จเพียงไรขึ้นอยู่กับการแก้ปัญหาจุดอ่อนภายนอกคณะสงฆ์ ด้วยเช่นกันและการแก้ปัญหาจุดอ่อนภายในวงการสงฆ์ก็แยกไม่ขาดจากการแก้ปัญหาจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์ เพราะจุดอ่อนทั้งภายในและภายนอกวงการสงฆ์มีความสัมพันธ์กัน วิธีการแก้ปัญหาจุดอ่อนภายนอกวงการสงฆ์ที่สำคัญมีดังนี้

๑) **ชาวพุทธต้องเรียนรู้เกี่ยวกับพระวินัยและกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์** ควบคู่ไปกับการให้ความรู้จากพระสงฆ์ ชาวพุทธหรือชาวบ้านก็ต้องพยายามที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับพระวินัยและกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ด้วยเพื่อจะได้รู้ว่าการกระทำแบบใดผิด แบบใดไม่ผิด จะได้ช่วยดูแลการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ และจะได้ไม่ปล่อยหรือส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำผิดพระวินัยและกฎหมาย

ศ.พิเศษเสฐียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต เห็นว่า “ถ้าหากว่ามีผู้รู้พระวินัยมากขึ้นไม่ใช่เฉพาะพระ ชาวบ้าน วิญญูชน อะไรต่างๆ รู้มากขึ้น ก็จะช่วยได้ช่วยเตือนสติได้ พระสงฆ์บางที่ท่านอาจรู้ว่าชาวบ้านไม่รู้ ก็ “ทำๆ ไปเถอะ

เขาไม่รู้หรอก” คิดอย่างนี้ก็มี” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก ใน พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภณ, ๒๕๔๓, ๙๙)

๒) **การให้ชาวบ้านหรือชุมชนช่วยดูแลความประพฤติของพระสงฆ์และการสร้างจิตสำนึกของชาวพุทธ** จากจุดอ่อนที่ชาวบ้านไม่ได้เข้ามาช่วยดูแลพระสงฆ์ ทำให้พระสงฆ์มีโอกาสทำผิดมากขึ้น การทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนมีส่วนในการช่วยสอดส่องดูแลให้พระสงฆ์ประพฤติ อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยก็จะช่วยให้พระสงฆ์ไม่ทำผิดพระวินัยและกฎหมายได้ ดังที่เคยมีชาวชาวบ้านบางแห่งขับไล่พระสงฆ์ในวัดที่กระทำความผิดพระวินัยอย่างไรก็ตาม วิธีการนี้จะเป็นไปได้ต้องมีประสิทธิภาพเมื่อชาวพุทธมีจิตสำนึก ในความเป็นชาวพุทธของตัวเอง จึงต้องมีการสร้างจิตสำนึกของชาวพุทธควบคู่ไปด้วย

ตามทัศนะของ ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ นอกจากรัฐและคณะสงฆ์แล้ว ผู้ที่ต้องมีส่วนคอยกำกับดูแลพระสงฆ์คือ ชาวบ้านหรือชุมชน โดยกล่าวว่า

นอกจากรัฐและองค์กรปกครองของคณะสงฆ์แล้ว ผู้ที่เคยมีบทบาทและอำนาจอย่างสำคัญในการควบคุมดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ก็คือชาวบ้าน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ที่ออกในส่วนกลางนับตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมา รัฐบาลและพระสงฆ์ไปจากชาวบ้าน จำเป็นต้องคืนวัดและพระสงฆ์ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนกำกับดูแล ส่วนจะทำอย่างไรในแง่การจัดองค์กรเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องคิดให้ดี เพราะสังคมเปลี่ยนไปมากแล้ว ไม่มีชุมชนที่ทุกคนสัมพันธ์กันโดยตรงเป็นผู้กำกับพระและวัดอย่างที่เคยเป็นมา “ชาวบ้าน” ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกำกับดูแลพระและวัดในสังคมสมัยใหม่คือใคร และจะอาศัยกลไกการบริหาร

อย่างไรจึงจะทำให้คนกลุ่มนี้เข้าไปมีบทบาท
ได้อย่างงดงาม

(นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ปฏิรูปคณะสงฆ์”,
มติชน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙, ๒๑)

๓) การให้องค์กรภาครัฐและเอกชนช่วยดูแล
ความประพฤติของพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากการที่ชาวบ้านเข้ามาช่วยกำกับดูแลพฤติกรรม
ของพระสงฆ์จะช่วยแก้ปัญหาได้แล้ว การที่รัฐหรือองค์กร
ภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนเข้ามาช่วยกำกับดูแลความ
ประพฤติของพระสงฆ์ให้ใกล้ชิดและจริงจังมากขึ้นก็จะ
สามารถช่วยแก้ปัญหาความประพฤติผิดของพระสงฆ์ได้
เช่นกัน

องค์กรภาครัฐ เช่น ตำรวจ และสำนักงานพระ-
พุทธศาสนาแห่งชาติ ถือได้ว่ามีหน้าที่โดยตรงในการคอย
ดูแลไม่ให้พระสงฆ์ทำผิด ดังที่ ดร.สมชาย สุธาตรี กล่าว
ว่า หน่วยงานภาครัฐอย่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่ง
ชาติมีบทบาทหน้าที่คอยสนับสนุนการทำงานขององค์กร
สงฆ์ (สมชาย สุธาตรี, สัมภาษณ์) ดังนั้น หากองค์กรภาค
รัฐเพิ่มความเอาใจใส่มากขึ้น โอกาสที่พระสงฆ์จะทำความ
ผิดก็จะมีย่นลงถ้าเจ้าหน้าที่ภาครัฐทำงานอย่างจริงจัง
คล้ายสังฆการีหรือผู้ปกครองสงฆ์สมัยก่อน การทำผิดก็น่า
จะน้อยลง เพราะปัจจุบันที่พระสงฆ์ทำผิดกันมากเนื่องจาก
สามารถทำผิดได้ง่าย

ส่วนองค์กรภาคเอกชนหากช่วยกันสอดส่องดูแล
พระสงฆ์ ก็จะช่วยแก้ปัญหาการทำผิดของพระสงฆ์ได้เช่น
กัน เพราะพระสงฆ์ที่ทำผิดจะถูกกลโกงทำให้พระสงฆ์
รูปอื่นๆ ไม่กล้าทำผิดเช่นนั้น ดังจะเห็นได้จากกรณีเครือข่าย
ต่อต้านการบ่อนทำลายชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
ซึ่งมีนายสงกรานต์ต์ อัจฉริยะทรัพย์ เป็นประธาน ได้ฟ้องร้อง
ดำเนินคดีต่อพระสงฆ์ที่กระทำความผิดพระวินัยและกฎหมาย
มาแล้วหลายคน

๕. แนวทางหรือกลยุทธ์ที่สนับสนุนการ แก้ปัญหาการทำผิดพระวินัยและ กฎหมายของพระสงฆ์ไทย

นอกจากวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว เรา
ควรมีแนวทางในการดำเนินการหรือกลยุทธ์ที่ช่วยสนับสนุน
ให้วิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นเป็นไปได้และเกิดผลในภาค
ปฏิบัติจริงหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาได้
พบแนวทางหรือกลยุทธ์ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑) การใช้กลยุทธ์ดำเนินการให้ครอบคลุม
๔ ด้านตามหลักสัมมปปธาน ๔ ตามแนวคิดของพระ
เทพวิสุทธิกวี การแก้ปัญหาควรดำเนินการตามหลักคำสอน
เรื่องสัมมปปธาน (ความเพียรชอบ) ๔ เพื่อให้การแก้ปัญหา
เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดโดยต้องมีการดำเนินการให้
ครอบคลุม ๔ ด้านคือ

(๑) การป้องกันในการแก้ปัญหาต้องพยายาม
ป้องกันปัญหาที่เคยเกิดไม่ให้เกิดขึ้นมาอีกด้วยวิธีการต่าง ๆ
กล่าวอีกอย่างคือในการใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหา
เป้าหมายประการหนึ่งที่ต้องมีคือการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา
ซึ่งในที่นี้คือการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์
เกิดขึ้นอีก

(๒) การแก้ไข เมื่อปัญหาคือการทำผิด
พระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์เกิดขึ้น ต้องพยายาม
แก้ไขให้สำเร็จลุล่วงอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

(๓) การพัฒนา การพยายามปรับปรุงหรือ
เพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานเพื่อป้องกัน
และปราบปรามคือแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น
การปรับปรุงเรื่องกฎระเบียบและการศึกษาอบรม

(๔) การรักษา การดำรงรักษาสิ่งที่ดีอยู่แล้ว
ให้คงอยู่ต่อไป สิ่งที่มีประโยชน์ในการแก้ปัญหาก็ควรรักษา
เอาไว้ใช้ต่อไป

พระเทพวิสุทธิกวีเห็นว่า กลยุทธ์ ๔ ด้านหรือ
การดำเนินการใน ๔ ลักษณะดังกล่าวมานี้ต้องทำให้เป็น

รูปธรรม โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นหลักในการดำเนินการ และต้องมีคน “ชง” เรื่องที่สำคัญคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งต้องอาศัยคนคอยกระตุ้น ถ้าหลายองค์รวมกันก็น่าจะได้ผลดี โดยอาจส่งเรื่องไปรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับดูแลด้านนี้ (พระเทพวิสุทธิกวี, สัมภาษณ์)

๒) การอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย การดำเนินการแก้ปัญหารวมทั้งการใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชาวบ้าน และคณะสงฆ์ ดังที่แต่เดิมนิยมกล่าวกันว่า การแก้ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ต้องอาศัยบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) เพราะบ้านคือสถาบันครอบครัว วัดคือสถาบันศาสนา และโรงเรียนคือสถาบันการศึกษารวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นตัวแปรหรือองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม แต่ปัจจุบันคงต้องกล่าวให้ครอบคลุมมากขึ้นว่าทุกคนและทุกองค์กรในสังคมต้องร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหา

๓) การยกย่องหรือมีต้นแบบของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี นักวิชาการบางท่านเห็นว่า การยกย่องหรือการมีต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบหรือมีผลงานที่สังคมยอมรับจะช่วยให้การแก้ปัญหาคำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพราะจะมีผลเชิงจิตวิทยาช่วยกระตุ้นให้พระสงฆ์ทั่วไปเอาเป็นเยี่ยงอย่างและได้แนวทางในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

๔) การใช้บังคับพระวินัยและกฎหมายรวมทั้งการลงโทษอย่างจริงจัง

ควบคู่ไปกับการยกย่องพระสงฆ์ที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบที่กล่าวมาแล้ว การใช้บังคับพระวินัยและกฎหมายอย่างเข้มงวดรวมทั้งการลงโทษอย่างจริงจังไม่หย่อนยานอย่างที่เป็นอยู่ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางหรือกลยุทธ์

อย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาการทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕) การวางแผนและกำหนดแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาพระยะสั้นและระยะยาว

ตามแนวทางการแก้ปัญหาที่ยอมรับกันโดยทั่วไป การแก้ปัญหามีทั้งการแก้ปัญหาระยะสั้นหรือปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นแล้ว และการแก้ปัญหาระยะยาว การแก้ปัญหาคำผิดของพระสงฆ์ก็ควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางการบริหารจัดการปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ด้วยเช่นกันเพื่อให้การแก้ปัญหาคำผิดไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่อภิปรายมา พอสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาคำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทยต้องแก้ไขที่จุดอ่อนต่างๆ ที่เป็นปัจจัยหรือสาเหตุของการทำผิดเหล่านั้นโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามแนวทางหรือกลยุทธ์ต่างๆ ที่กล่าวมานั้น

๖. สรุป

จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน การทำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์ไทยมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นจึงเป็นปัญหาที่ควรได้รับการเอาใจใส่และแก้ไขโดยรีบด่วน และการแก้ปัญหาคำผิดพระวินัยและกฎหมายของพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพต้องปฏิรูปหรือปรับปรุงคณะสงฆ์ทั้งระบบโดยเฉพาะด้านโครงสร้างและระบบการปกครองของคณะสงฆ์และการศึกษา โดยต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่าย และต้องมีผู้ริเริ่มหรือคอยผลักดันให้เกิดการปฏิรูปนี้ซึ่งแนวโน้มน่าจะเป็นบุคคลหรือหน่วยงานภาคเอกชนมากกว่า แต่หากมีการร่วมมือกันผลักดันจากหลาย ๆ ฝ่ายก็น่าจะยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

ก. หนังสือ

- พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ, บรรณาธิการ. ๒๕๔๓. **พุทธศาสนายาม ฤวิกฤตจะเป็นโอกาส?** กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
/ Phra Kittisak Kittisophano, ed. 2000. **Phutthasasana Siam Rue Wikrit Chapen Okat?**. Bangkok: Sukkhaphap Chai.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. ๒๕๓๙. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย./Phra Trai Pitaka Phasa Thai Chabap Mahachulalongkornrajavidyalaya. 1996. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). ๒๕๓๖. **สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายหน้าเป็นพัฒนา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
/ Phra Thepwethi (Prayut Payutto). 1993. **Sathaakan Putthasasana Phlik Hayana pen Phatthana**. Bangkok: Buddhadam Foundation.
- พิทยา ว่องกุล, บรรณาธิการ. ๒๕๔๕. **พุทธวิบัติ? วิกฤตศาสนายุครุนาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิวิถีธรรม. / Phitya Wongkun, editor. 2002. **Phuttha Wibat Wikrit Sasana Yuk Thana Thipatai**. Bangkok: Withithat Foundation.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. ๒๕๓๕. **พระมหาสมณวินิจัย**. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
/ Somdet Phra Maha Samanachao Krom Phraya Wachirayana Warorot. 1992. **Phra Maha Samana Winitchai**. Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya.

ข. งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

- दनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. ๒๕๕๒. **พระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว**. กรุงเทพฯ : รายงานวิจัย ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. / Danai Prechapermpasit. 2009. **Phra song kap Sapsin Suantua**. Bangkok: Research, Centre for Buddhist Studies Chulalongkorn University.
- พัชดา พันธนะบุญ. ๒๕๕๗. **แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
/ Phatchada Phanthanabun. 2014. **Naewthang Kankae Panha Phruettikam Kanchai Sue Internet khong Phrasong Thai**. Bangkok: M.A. Thesis in Buddhist Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

ค. บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร และเอกสารประกอบการประชุม/เสวนา

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. “สื่อมวลชนกับวิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนา” วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๔): ๕๐-๗๑. / Chamnong Adiwatthanasi. “Suemuanchon kap Wikrit Sattha nai Pha Putthasasana” *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University* (Vol. 8. No. 2 May-August 2001): 50-71.

นิตติ เอียวศรีวงศ์. “ปฏิรูปคณะสงฆ์” *มติชน* (๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙): ๒๑. / Nithi lawsiwong. “Patirup Khanasong” *Matichon* (5 February 1996): 21.

“เปิดโพล กก.ศาสนาจังหวัดตุนเหตุพระสงฆ์เสื่อม” *มติชน* (๘ มีนาคม ๒๕๓๙): ๒. / “Poet Pol KK. Sasana Changwat Du Tonhet Phrasong Sueam” *Matichon* (8 March 1996): 2.

ส.ศิวัรักษ์. ๒๕๓๗ก. **พรหมจรรย์ในสังคมบริโภค**. กรุงเทพฯ : ปาฐกถาำการประชุมสัมมนาเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในสังคมบริโภค” ณ ห้องประชุมชั้น ๕ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาและสถาบันสันติประชาธรรม จัดพิมพ์. / S.Siwarak. 1994a. **Phrommachan nai Sangkhom Boriphok**. Bangkok: Keynote Speech in Seminar on “Botbat Phrasong nai Sangkhom Boriphok” at the 5th floor conference room, Faculty of Economics, Thammasat University, 10 February 1994, published by Khana Kammakan Sasana phuea Kanphatthana lae Sathaban Santi Pracha Tham.

ส.ศิวัรักษ์. ๒๕๓๗ข. **ความอ่อนแอและเสื่อมโทรมของคณะสงฆ์ไทยและทางออกจากสภาพปัจจุบันอันรวนเร**. กรุงเทพฯ : ปาฐกถาเนื่องในงาน “บทบาทพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน” ณ สำนักธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๓๗ สถาบันสันติประชาธรรมและคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา จัดพิมพ์. / S.Siwarak. 1994b. **Khwamon-ae lae Sueam Som khong Khanasong Thai lae Thang Ok chak Sathanaphap Patchuban an Ruanre**. Bangkok: Lecture in Conerence on “Botbat Phrasong nai Sangkhom Patchuban” at the Dhamma Wichaya Office, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 5 July 1994, published by Sathaban Santi Pracha Tham laeKhana Kammakan Sasana phuea Kanphatthana.

อำนาจ บัวศิริ. **พระที่ทำลายศาสนา : จะอย่างไร ใครจะจัดการ**. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ ณ ห้องประชุม ๗๐๗ อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓. / Amnat Boasiri. **Phra thi thamlai Sasana: Cha Tham Yangrai Khrai cha Chatkan**. Bangkok: Papers for the academic talk held at conference room 707 Borommaratchakumari Chulalongkorn University by Centre for Buddhist Studies Chulalongkorn University, 23 July 2010.

ง. สัมภาษณ์

พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สณฺญโต). รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร, รองเจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ ธรรมยุต, ประธานศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๘. / Phra Thewwisutthikawi (Kasem Saññato), Vice Rector in Academic Affairs, Mahamakutrajavidyalaya University, Assistant Abbot of Wat Rachathiwatwihan, Rong Chao Khana Phak xvi-xvii-xviii Dhammayut, President of Centre for Buddhism Protection of Thailand. Interview on 14 October 2015.

พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เลขานุการ เจ้าคณะภาค ๒, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส. สัมภาษณ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘. / Phra Ratworamethi (Prasit Brahma-rangsi), Vice Rector in Administration Affairs, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Secretary of Chao Khana Phak 2, Assistant Abbot of Wat Prayurawongsawat. Interview on 17 October 2015.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). รองศาสตราจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ. สัมภาษณ์, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘. / Phra Sigambhirayarn (Somjin Sammāpāṇi), Associate Professor, Vice Rector in Academic Affairs, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Secretary of the Chief of Pali Education Board, Assistant Abbot of Wat Paknam. Interview on 16 October 2015.

สมชาย สุรชาติ. ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, โฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. สัมภาษณ์, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘. / Somchai Surachatri, General Inspector of the Office of National Buddhism, Spokesman of the Office of National Buddhism. Interview on 16 November 2015.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. ศาสตราจารย์พิเศษ, ราชบัณฑิต. สัมภาษณ์, ๘ ตุลาคม ๒๕๕๘. / Adisak Thongbun, Special Professor, Fellow of the Royal Institute. Interview on 8 October 2015.

จ. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กรมศิลปากร. หมายเหตุโบราณสถานหยุตหรือถอนตึกศาลฎีกา. ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๕. สืบค้น เมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘. / Kromsin Ngat Kotmai Boran Sathan Hyut Rue Thon Tuek San Dika. 21 December 2012. Available from <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9550000154955> (Accessed : 31 May 2015)

ผว่งการสงฆ์ พ.ศ. 2556 ยุคผ้าเหลืองเสื่อมสุดขีด...?. ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖. สืบค้นเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๗. / Pha Wongkan Song Ph.S. Yuk Phaloeng Sueam Sutkhith...?. 20 June 2013. Available from <http://www.thairath.co.th/content/life/352256>. (Accessed on 20 October 2014)

- พระนอนบ้านขรวาส...ผิด-ชอบ ประการใดหรือไม่?. ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖. สืบค้นเมื่อ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘. / Phra Non Ban Kharawat...Phit chop Prakan Dai rue Mai?. 29 April 2013. Available from <http://pantip.com/topic/30423874> (Accessed on 2 June 2015)
- ระวังถึงจุดเสื่อม! 'พระไพศาล' เดือนจากกรณี 'สมิคำ'. ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖. สืบค้นเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๗. / Rawang Tueng Chut Sueam! 'Phra Phaisan' Tuen chak Korani 'Sami Kham'. 19 July 2013. Available from <http://www.komchadluek.net/detail/20130715> (Accessed on 20 October 2014)
- รุมค้านเจ้าอาวาส วัดกัลยาณมิตร ทูบโบราณสถานทิ้ง. ๑๙ มกราคม ๒๕๕๒. สืบค้นเมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘. / Rum Khan Chao Awat Wat Kanlayanamit Thup Boran Sathan Thing. 19 January 1999. Available from <http://highlight.kapook.com/view/32983> (Accessed on 31 May 2015)
- วัดตั้ง จ.ตาก เก็บเงินสวดใส่ตู้บริจาคกว่า 43 ล้านไว้ในวัด ไม่ฝากธนาคาร บางส่วนถูกปลวกกิน. ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๗. สืบค้นเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘. / Wat Dang Ch.Tak Kep Ngoen Sot Sai Tuniraphai kwa 43 Lan Wai nai Wat Mai Fak Thanakhan Bangsuan thuk Pluak Kin. 16 December 2015. Available from http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1414055519 (Accessed on 23 November 2015)
- วัดถ้ำป่าอาชาทอง (พระขี้ม้าบินขบต). สืบค้นเมื่อ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๘. / Wat Tham Pa Acha Thong (Phra Khi Ma Binthabat). Available from <http://www.cots.go.th/travelView.php?id=36&aid=9> (Accessed on 16 June 2015)